
Erfgoed Hoogstraten

GESCHIEDENIS en ERFGOED van het LAND VAN HOOGSTRATEN

NIEUWSBRIEF SEPTEMBER 2004

Beste vrienden,

Op zondag 12 september viert Vlaanderen haar 16de uitgave van Open Monumentendag. Het thema van dit jaar 'Van nature....een monument' sluit perfect aan bij de wandeling die Erfgoed Hoogstraten uitgestippeld heeft. De voorbije decennia zijn er heel wat landelijke wandelpaden verdwenen. Onze werkgroep 'trage wegen' heeft het afgelopen jaar enorme inspanningen geleverd om vergeten kerkpaden te inventariseren en waar mogelijk terug begaanbaar te maken.

Het eerste resultaat is het Stip-stappenpad. Vertrekkende aan de kerk van Minderhout gaat dit oud kerkpad richting Laarmolen en kasteel van Hoogstraten. Wij rekenen op uw enthousiasme om met ons dit pad te verkennen.

In het najaar plannen we een uitstap naar Anholt. Tijdig inschrijven is de boodschap. En als het even meekan, zal eind dit jaar ons eerste jaarboek verschijnen. Meer hierover in ons volgend nummer.

Alvast een boeiend najaar toegewenst,

Patrick Melis

Educatieve projecten van Erfgoed Hoogstraten

De bedoeling is kinderen van het 5de en 6de leerjaar van de basisschool gevoelig te maken voor de schoonheid van gebouwen in hun eigen leefomgeving, stil te laten staan bij de culturele en historische betekenis ervan en tegelijk ook aandacht te vragen voor de kwetsbaarheid van elk monument.

Vorig jaar nodigden we voor de eerste maal deze leeftijdsgroep uit in het stedelijk museum om aan de hand van opdrachten concreet hierrond te werken. Achtentwintig groepen gingen op de uitnodiging in, de kinderen maar ook de leerkrachten waren bijzonder enthousiast voor dit initiatief. Daarom besloten we dit om de twee jaar te herhalen.

Het tussenliggend jaar bieden we een nieuw uitgewerkt pakket met dezelfde doelstelling aan.

V.I.T.O.Hoogstraten heeft twee prachtige houten monumentenkoffers voor ons gemaakt waarin de opdrachten in verschillende laden worden opgeborgen.

De scholen krijgen op het einde van augustus de uitnodiging het monumentenkoffer in bruikleen af te halen en het met de kinderen uit te werken. Voor elke deelgemeente wordt een aangepast project aangeboden dat zowel een gebouw, een straat als een wandeling in eigen schoolomgeving belicht.

De kinderen gaan op ontdekking, ze zoeken naar sporen van vroeger, krijgen oog voor details, voor gebruikte materialen en vormen. De bedoeling is ook dit tweejaarlijks aan te bieden. Het thema "Erfgoed" krijgt op deze manier tweemaal de aandacht van de 11- en 12-jarigen uit onze gemeente.

Daguitstap: Moyland en Anholt

Het bestuur onderzoekt de mogelijkheid om een daguitstap te organiseren – eventueel samen met het Davidsfonds – naar de waterburchten van Moyland en Anholt. Deze twee kastelen in Duitsland liggen even over de Nederlandse grens ter hoogte van Nijmegen. In Schloss Moyland is er een tentoonstelling rond een kruidenboek uit Anholt. *'Pflanzenkunde im Mittelalter – Das Kräuterbuch von 1470 der Wasserburgen Anholt und Moyland'* loopt nog tot 1 november in het Museum Schloss Moyland in Bedburg-Hau bij Kleve. De kastelen van Anholt en Moyland liggen niet zo ver van elkaar. Na Moyland zouden we ook de waterburcht van de familie Salm-Salm kunnen bezoeken. In het kasteel zijn er mooie interieurs en een permanente tentoonstelling schilderijen te bezichtigen. Voorlopig denkt het Erfgoed-bestuur aan zaterdag 23 oktober. Maar het een en het ander moet nog wat nauwkeuriger bekeken worden. Daarom zal een kleine delegatie eind augustus of begin september deze uitstap even ter plaatse gaan verkennen. Aarzel niet om het bestuur nu al te laten weten of je eventueel geïnteresseerd bent in deze daguitstap.

De waterburcht van Anholt

`t Is te zeggen - Mondelinge geschiedenis in Hoogstraten

Het Stedelijk museum van Hoogstraten start in samenwerking met vzw Erfgoed Hoogstraten en het Vlaams Centrum voor Volkskunde (VCV) in september een groot project op rond mondelinge geschiedenis in Hoogstraten.

Met het project **`t Is te zeggen** wil het Stedelijk museum onderzoek voeren naar drie onderwerpen: het begijnhof van Hoogstraten, de landloperskolonie in Wortel en het grootgrondbezit in onze streken.

- In 1972 verliet de laatste begijn het begijnhof van Hoogstraten. Hiermee kwam een einde aan meer dan 700 jaar aanwezigheid van begijnen in Hoogstraten. Ondanks dit zijn er geen mondelinge getuigenissen van de begijnen bewaard. De bedoeling is mensen te interviewen die de laatste begijnen en hun leefwijze nog gekend hebben om zo een beeld te krijgen van de laatste vijftig jaar begijnen in Hoogstraten.
- Voor Wortel-kolonie is er ook een eind gekomen aan de landloperskolonie. Nieuwe wetgeving maakte armoede niet meer strafbaar en daardoor werd ook de wet op de landloperij afgeschaft. Het gevolg hiervan was dat de landloperskolonie overbodig werd. We willen de laatste landlopers en bewakers van de kolonie interviewen om een inzicht te krijgen in het leven van de landlopers en hun kolonie van Wortel.
- Met de verkoop van de gronden van de hertog van Salm-Salm kwam er een nieuw soort `adel` op, de grootgrondbezitters. Vaak waren het rijke burgers uit het Gentse of Antwerpen. Gedurende tientallen jaren drukten zij hun stempel op de streek. In het begin van de 20ste eeuw begon ook hun grond versnipperd te geraken en langzaam verdween de grootgrondbezitter uit de streek. Er zijn nog maar weinig getuigen die de `Heren` en hun leven gekend hebben. Met het project willen we die laatste getuigenissen optekenen en voor de toekomst bewaren.

Mensen die willen meehelpen aan dit project worden uitgenodigd op een workshop die georganiseerd wordt op zaterdag 25 september van 13.30u tot 17.00u in het Stedelijk museum van Hoogstraten.

Björn Rzoska van het VCV geeft die dag een workshop rond mondelinge geschiedenis. Het programma bestaat uit twee delen:

Deel 1. Mondelinge geschiedenis als discipline: een inleiding

De deelnemers krijgen een algemene inleiding op mondelinge geschiedenis als methode.

Deel 2. Interviewtechnieken: het belang van non-verbale communicatie

De deelnemers krijgen praktische tips en voorbeelden van hoe ze zich als interviewer moeten positioneren in een interviewsituatie. Er wordt aandacht besteed aan de verschillende stappen in een project mondelinge geschiedenis en de verschillende randdocumenten die inherent zijn aan elke fase.

Voor meer informatie kan je terecht bij Piet Van Deun op het Stedelijk museum op TEL : 03 314 65 88, GSM: 0474 52 17 48 of museum@hoogstraten.be.

Wat is mondelinge geschiedenis ?

Mondelinge geschiedenis of *oral history* is het hele spectrum van activiteiten dat gemoeid is met het interviewen van getuigen om het verleden te (re)construeren.

Mondelinge geschiedenis is:

- het lokaliseren en afbakenen van potentiële getuigen
- het selecteren en contacteren van de informanten
- het opstellen van een vragenlijst
- het afnemen van de interviews
- het ontsluiten van de interviews
- het aanwenden van het verzamelde materiaal in een historisch betoog, tentoonstelling, website,...

Mondelinge geschiedenis is een onderzoeksmethode.

Het product van dat onderzoek noemen we een mondelinge bron. 'Mondelinge geschiedenis' en 'mondelinge bron' zijn dus verwante begrippen, maar geen synoniemen. Een mondelinge bron bestaat uit heel wat meer dan enkel het interview of vraaggesprek met de getuige. Zo verzamelt een onderzoeker in de voorbereidingsfase van het interview zoveel mogelijk andere relevante historische bronnen (archiefstukken, pers, literatuur,...) over het onderwerp waarover de informanten worden geïnterviewd. Voor, tijdens en na het interview worden verschillende randdocumenten aangemaakt. Al dit materiaal samen vormt de mondelinge bron.\

Meer informatie op www.vcv.be - onderdeel mondelinge geschiedenis !

Zondag 12 september: 16de Open Monumentendag

Op zondag 12 september organiseert Erfgoed Hoogstraten in samenwerking met het stadsbestuur van Hoogstraten en Natuurpunt Markvallei de Open Monumentendag 2004.

Onze vereniging zet zich in voor het behoud van de oude kerk- en voetwegen. Op Open Monumentendag stelt zij in samenwerking met het stadsbestuur van Hoogstraten en het Penitentiair Centrum Hoogstraten een eerste oude voetweg terug open: Het Stip Stappenvoetpad. Het Stip Stappenvoetpad is gelegen achter het kasteel van Hoogstraten. Het werd vermoedelijk vroeger vooral gebruikt als verbindingsweg tussen Wortel en Minderhout en dan vooral om naar de Laermolen, de Salm-Salmmolen en zeker naar de kapel van Onze-Lieve Vrouw van den Akker te gaan.

De officiële inhuldiging van het Stip Stappenpad is op Open Monumentendag om 10.00 aan de kruising van de Bosuil en de Molenstraat. Alle leden van Erfgoed Hoogstraten zijn uitgenodigd !

Het Stip Stappenvoetpad

Ook Natuurpunt Markvallei verleent haar medewerking aan de Open Monumentendag. Dat is niet zo verwonderlijk omwille van twee redenen. Vooreerst is er het thema "Van nature een monument ... " dat er mee voor gezorgd heeft dat Natuurpunt in heel Vlaanderen als mede-organisator optreedt. Daarnaast is er het feit dat Natuurpunt Markvallei haar engagement uitgesproken heeft om in een gedeelte van de voormalige boerderij van Wortel-Kolonie een Natuurhuis uit te bouwen met medewerking van het Hoogstraatse stadsbestuur.

De voormalige boerderij van Wortel-Kolonie

Op 12 september zal Natuurpunt Markvallei dan ook het gedeelte dat de gemeente in erfpacht zal nemen van de Stichting Kempens Landschap aan het publiek tonen.

ERFGOEDPRIJS 2005 !

Erfgoed Hoogstraten reikt elk jaar een 'ERFGOEDPRIJS' aan de eigenaar van een gebouw dat met respect gerestaureerd of gerenoveerd werd. Ook u kunt meewerken aan de nominatie 2005.

Indien u ergens in groot Hoogstraten een goed gerenoveerde woning of een fraai gerestaureerd gebouw weet staan, vragen wij u vriendelijk om het te laten weten. Erfgoed Hoogstraten gaat op zoek naar het verhaal achter de restauratie en zorgt voor de eerste selectie. De winnaar van de Erfgoedprijs wordt bekendgemaakt op de Erfgoeddag 2005.

Voorstellen worden verwacht bij Piet Van Deun, pietvandeun@tiscali.be, 0474 52 17 48 of Patrick Melis, patrick.melis@pandora.be, 03 314 39 06.